

Gaziell amb la seva esposa.

Gaziell conversador

JOSEP VALLVERDÚ

El meu record de Gaziell és molt viu: la meua coneixença de l'escriptor es produí en moments de subratllada sensibilitat per la meua banda, i aquella coneixença venia a afegir-se a una admiració anterior, datable de començament de la pre-guerra quan, adolescent, havia jo descobert dos llibres de l'autor a les biblioteques de casa el pare i de casa l'avi, descobertes que em menaren a buscar per les llibreries de vell fins a trobar el volum d'*Hores Viatgeres*.

Això per la meua banda; per la de l'escriptor hi havia aleshores —any 1953— una represa d'activitat: havia editat a la Selecta *Una Vila del Vuit-cents*, amb la qual reprenia una projecció damunt el lector català: es produïa algun retorn esporàdic i temporal a Sant Feliu de Guíxols amb una fermesa més accentuada que en anys anteriors, sense aquella esmunyedissa condició que l'havia caracteritzat al principi de la seva, diguem-ne, reaparició.

Una amistat sense esquerdes

Trobar-me cara a cara amb aquell senyor de cabell blanc, figu-

ra robusta, ulls petits i de mirada fixa, canyeta a la mà i llacet, i pensar que es tractava d'un dels prosistes que jo admirava em féu celebrar doblement aquella avinentesa. Ell se soprenqué que jo, als meus vint-i-quatre anys, li donés notícia de les lectures que d'ell havia fet, i amb suficients detalls per palesar un coneixement no pas del tot superficial del que havia fet: en explicar-li que tant el meu pare com el meu avi l'havien seguit, des del primer volum publicat a «La Lectura Popular» fins a «La Vanguardia» del *Diario de un Estudiante*, el convencé que es trobava davant un seguidor incondicional. I em distingí d'aleshores endavant amb una simpatia i sol·licitud producte, no

El Casino dels Nois de Sant Feliu de Guíxols, símbol del tarannà obert dels ganxons i de Gaziell.

en tinc dubte, d'una generositat sense esquerdes.

Un altre moment un poc exòtic s'afegia a les circumstàncies del nostre encontre i encetada amistat: jo era lleidatà, caigut ben casualment a Sant Feliu de Guíxols, i aquesta distància original produïa en Gaziell la certificació de l'existència d'una perdurabilitat de la seva figura i obra en àmbits molt allunyats, cosa que podia satisfer-lo encara més.

Deixar-lo parlar

Vaig aprofitar l'amistat amb Gaziell per a una cosa molt específica, que fou, paradoxalment, la més difusa i genèrica: vaig deixar-lo parlar, que era, en definitiva, la política més sàvia per a qualsevol interlocutor seu. Gaziell era un conversador d'una altura inabastable. Tant

per la forma com pel fons. Tenia la història de les idees ben estudiada, a nivell mundial, i en aquest sentit el transfons de la seva conversa era inequívocament cultural(ista). Sabia de tot i ben sabut, tenia una curiositat aguda, alimentada pels seus viatges i pel coneixement de llibres bons. A la distància deguda, podia comparar-se amb un Josep Pijoan. Al mateix temps, la seva ironia, la distanciació ben apamada, bon tros senyorívola, no exclouïa de vegades una proximitat realista i llampeguejant, que li feia sortir a la superfície l'empordanès, el ganxó, l'home de les «passades» i de les anxoves del salí més popular. La mescla era alimentosa d'allò més.

No voldria pas donar per segur que avui dia no hi ha persones que avaluin la conversa, l'art d'enraonar civilment, amb joia o amb energia, entorn d'això i d'allò altre. Tal vegada, però, hagi minvat considerablement el nombre de practicants

d'aquest art d'enraonar, escoltar, i fer l'assaig oral, com solc dir-ne. Els assaigs orals de Gaziell eren alhora penetrants, contundents si convenia davant l'estúpidesa —i d'una amenitat rodona. El seu compromís era amb aquella Catalunya ideal que pretenien els noucentistes, i més enllà dels noucentistes, la societat mitjana a Catalunya durant els primers trenta anys del segle. La guerra i la postguerra havia fet bugada violenta de moltes coses, però al llarg dels anys de residència a l'estranger, Suïssa o Portugal, ell s'havia fet una petrificació del model de país culte, endreçat i feliç, sempre somiat, i malaventuradament inassolible. La seva residència a Madrid li havia confirmat algunes característiques del tarannà centralista i de la faramalla desorganitzativa tradicional a la cort dels miracles, de la qual cosa feia unes recensions crítiques d'una somrient ferocitat.

Gaziol amb la badia de Sant Feliu al fons: "Tot i sentir-me encara físicament intacte, és ben segur que m'està sotjant la indefugible tenebra".

L'experiència de viure

Però, sobretot, recordo i recordaré sempre el dring loquaç, elegant, irònic, tothora lluminós, de perfils nets, d'aquella frase llarga que semblava confegir-se amb el millor component lexical i l'esperit —en el sentit francès del mot— més exigent i lúcida. Ja fos que parlés de la «campanya» francesa, del verd i contrastat Portugal, de la Suïssa que gairebé mitificava, o que parlés dels vicis eternals de l'eterna Espanya, dels vicis catalans (que no se'ls deixava pas al tinter) o dibuixés amb contundent seguretat de traç el retrat de la gent que havia conegut, alguns dels quals surten a les seves memòries, us adonàveu de com l'experiència de viure havia estat per a ell una síntesi de la interpretació del món, i que havia circulat entre les idees amb el mateix deseiximent que havia viatjat en els grans expressos europeus.

Posava pocs dies a Sant Feliu: però es mirava la mar des de Sant Elm o des del Fortim amb un tall de parpelles, sota el sol violent, amorosa mirada; o assegut en un banc del Passeig del Mar fregava amb el bastonet la vermella sorra i hi dibuixava perfils insegurs, d'un surrealisme automàtic, que rematava amb un copet sec i verticalitzat, tot dient tot d'una: «Ja ho va dir Boileau...».

Josep Vallverdú és escriptor